

JOSEF MÁNES

(1820 – 1871)

195. výročí narození

VĚDECKÁ KNIHOVNA
UNIVERZITY J. E. PURKYNĚ
V ÚSTÍ NAD LABEM

Dne **12. května 1820** se narodil český malíř, ilustrátor, grafik, jeden z největších evropských umělců své doby, zakládající osobnost českého výtvarnictví, **Josef Mánes**.

Pocházel z **rozvětvené pražské malířské rodiny**, k významným umělcům patřil jeho otec Antonín, strýc Václav, mladší bratr Quido i starší sestra Amálie. Josef byl **nejvšestrannější malíř z rodiny**. Od dětství na něj působilo mnoho vlivů, které ho formovaly a ovlivňovaly po celý život. Jejich domácnost každodenně žila malováním a uměleckými debatami. Základy získal u svého otce, ve studiích pak pokračoval na pražské Akademii u profesora F. Tkadlíka. **Roku 1844 odjel do Mnichova**, tehdy významného centra evropského malířství, a setrval tu takřka tři roky bez jakékoli hmotné podpory z domova. Po návratu byly životní osudy umělce po dvě desetiletí spojeny s **přízní hraběte Bedřicha Sylva-Tarouca**, na jehož zámku Čechy pod Kosířem po dlouhá období pobýval. Odtud také podnikal své národopisné poutě po Moravě, Slovensku i Polsku, kde čerpal inspiraci v lidových krojích a slovanském koloritu. Živě se **účastnil národního společenského dění** jako činitel Umělecké besedy, navrhl sokolský kroj a prapory pro pražský Sokol a četné zpěvácké i čtenářské vlastenecké spolky. V listopadu 1848 se podílel na **založení Jednoty výtvarných umělců**. Stejně jako jeho bratr Quido **se nikdy neoženil** a po celý svůj život zůstal závislý na své sestře. Od první poloviny 50. let **trpěl bolestmi hlavy**, od roku 1866 se u něj začala projevovat únava, slabost, deprese, vyhublost, bledá pleť, **příznaky duševní choroby**. Trpěl nespavostí a únavou, používal opium. Roku 1867 se **vypravil do Ruska**, o tři roky později pak i **do vytoužené Itálie**. V Římě, kde byl ke konci svého života, **utrpěl úraz hlavy**, ten řádně neléčen byl příčinou následných chorobných změn u malíře. Jeho vleklé duševní a s tím spojené i fyzické chřadnutí bylo progresivní paralýzou, která způsobuje postupné **odumírání mozku po infekci syfilidou**. Zemřel **9. prosince 1871** v pražském bytě ve Spálené ulici.

Jeho tvorba vychází z romantismu, později **převládá realismus**, ale i přes to měl v dílech fantazijní prvky, například víly. Je **považován za prvního malíře českého výtvarnictví**, předního mistra české malby a krajinářství. Byl velmi všestranný, maloval historické výjevy, portréty, grafiku. Jeho současníci **přijímali jeho dílo chladně a s nepochopením**. To mělo samozřejmě tíživý dopad i na jeho hmotnou situaci. A přece dosáhl ve výtvarném umění stejných výšin jako ostatní buditelé v jiných oblastech vědy a kultury. Význam osobnosti Josefa Mánesa **pro české malířství je nedocenitelný**. Překlenul svou tvůrčí silou obrovskou propast času - vždyť posledními českými malíři evropského formátu před ním byli barokní mistři Škréta a Brandl - a **vedl české výtvarné umění opět na přední místo**. Z jeho díla nelze opomenout ilustrace k Rukopisům, výtvarnou výzdobu staroměstského orloje a snad nejslavnější jeho portrét Josefína z roku 1855.

V NAŠÍ KNIHOVNĚ JE MOŽNÉ SI VYPŮJČIT:

František Kožík: Josef Mánes

Luboš Hlaváček: Josef Mánes a umělecká rodina Mánesů
Josef Mánes – dopisy, Mánesův odkaz národu Zemi milované

Hana Volavková: Josef Mánes: malíř vzorků a ornamentu

Eva Reitharová: Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny

